

Odkritoserčna besedica v živinoreji naši.

Iz 26. lista „Novíc“ smo zvedili čudno prikazen, da so krave lansko leto na Českem, Nemškem, Francozskem in tudi na Krajskem rade jalove bile.

Pri nas na Krajskem posebno pa v naši Verhniški okolici se ni treba čuditi temu; vzrok je saj pri nas prav naraven in resničen tale: Pervič je premalo dobrih bikov, pa še tisti zanikerni, ki so, se prav pičlo s slabim senom al celò le s slamo kermijo, solí ne vidijo nikdar, česala in kertače ni še nikoli v hlevu bilo, jih vklepajo v jarm in delajo ž njimi. Drugič se premladi že rabijo za plemo; živinče komaj leto staro že mora opravljati prezgodno službo. Tretjič imajo ljudje saj v naši okolici sila neumno vražo, da vsako opravilo mora vselej zaporedoma dvakrat ali trikrat ponavljano biti, če ne, se celò branijo plačati tarifo. V naši Verhniški okolici imamo blizo 1200 krav, pa le 4 zanikerne, komaj piškavega oreha vredne bike. Vsak lahko na perste izrajta, da na tako vižo in pri tacih razvadah živinoreja ne more napredovati; pa tudi čuditi se ni, in gospodarji nimajo nikakršnega vzroka, da bi godernjali, ako jim krave jalove ostajajo. Zakaj bomo letine dolžili zavoljo tega, ker nam vzroki tako odkriti pred nosom ležé. Dokler bode tako malo bikov za plemo, in dokler se bo ž njimi tako ravnalo, kakor se zde ravna, nam ne bo druga péla. Če lastnik krave le gleda: kje bo manj plačal pri biku, je sam kriv, ako se mu popačijo krave njegove. Dokler se kmetovavci toliko ne zavéjo, da na dobrem in prav gleštanem biku je pri živinoreji veliko veliko in skor naj več ležeče, ne bojo zboljšali svoje živine. Lepo, močno, zdravo tele bi se vé da vsak rad imel, — za to pa kar je potreba o tem storiti, le malo kdo porajta. „Novíce“ so nam enkrat povedale, da v Švajci in na Holandskem, kjer imajo tako lepo živino, skerbí vsaka soseska za svojega bika ali po potrebi za več, in da je celò postava vpeljana, koliko krav se smé rajtati na enega bika. Kakošna je pa pri nas o tem? Pri nas ni nikomur za to potrebo mar, — da je le kje kaka bikova pokveka, že mislijo, da so „za potrebo“ preskerbljeni. Kdor pa kakošnega bika ima, mu je le na tem ležeče, da ž njim veliko skupi in da ga manj košta. Al je pa s tem živinoreji pomagano, za to mu ni mar; in prav za prav ga za tega voljo še nihče obrekovati ne more, ker njegova dolžnost je za se, ne pa za druge skerbeti.

Od premij se je nekdaž veliko dobrega pričakovalo za zboljšanje živinoreje, — al tudi premije niso nič pomagale, ker tisto živinče, ki je zjutraj premijo dobilo, je bilo popoldne že v mesnici. Za mesarje pa niso premije!

Žalostno je, ako se morajo kmetovavci k lastnemu dobičku z darili siliti! Če jih gotov dobiček, ki izvira iz pridne in umne živinoreje, ne spodbada k umnemu gospodarstvu, vse drugo nič ne pomaga, je le od danes do jutri, ni prava pomoč. Vsak krajcar je zaveržen za take pripomočke.

Še enkrat tedaj rečem: dokler ne bo vsaka soseska skerbela za dobrega plemenskega bika, in dokler se bo bika imeti le prepušalo golemu primerljeju, bo korenina živinoreje naše zmirom hiral, bo seme zmiraj slabo, in iz slabega semena še nikdar ni dober sad zrastel.

Naj mi ljube „Novíce“ nikar ne zamerijo, da sem tako naravnost govoril. Pa taka je. Če ni, naj se oglasi kdo in mi skaže, da nisem resnice govoril *).

Filip Zadneg,
ud kmetijske družbe.

*) Kar je nam znano, je žalibog! čista resnica vse, kar je tukaj rečenega. Premije so se večidel, ker ni lepa živina

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Odtok in pritok morja.

Veči del poveršja zemlje je z vodo zagernjen, ki ji morje pravimo. Ta velika voda je od rek in jezer silno različna. Te imajo po različnih letnih časih sedaj več, sedaj manj vode. V morju pa je množica vode skoraj vedno enaka. Vendar pa se vidi, da se morje po nekakošnih pravilih vsaki dan dvakrat narašča in vpada. Ko je morje v kakošni luki na svoji narvikši stopnji, začne kmalo vpadati. To vpadanje terpi šest ur, po katerih je voda na narnižji stopnji. Po teh šest urah začne morje spet rasti. Ta rast terpi tudi šest ur, po katerih morje spet svojo narvikšo stopnjo doseže. Potem vpada vnovič šest ur, in se ravno toliko ur spet povrača, tako da se morje v štirindvajset urah dvakrat naraste in dvakrat vpade, in po versti svoj nar vikši in narnižji stan doseže. Temu poverstnemu naraščanju in zmanjševanju morske vode se pravi pritok in odtok — z eno besedo biba. Pritok se imenuje tudi čas, v katerem voda raste; in odtok čas, v katerem vpada.

Posebno znamenivo je, da se pritok po teku lune ravna. O ščipu in mlaju je majanje večje, ko o krajcih. Spomladi in jeseni je tudi silniše ko o družih letnih časih. Narmanjše je o kresu. Ta prikazen se vidi posebno na oceanu ali na velikem morju, kjer voda sila veliko prostora obseže; v zapertih morjih pa, kakoršno je sredzemeljsko, ni odtok in pritok velik. — Čas med odtokom in naslednjim pritokom pa ne znese ravno šest ur, temuč enajst ur več, tako da se te spremembe naslednji dan ne godé več o ravno tistih urah, temuč tri četerti ure pozneje. Še le po trideset dnéh — kolikor je namreč časa od mlaja do mlaja — se spet na ravno tiste ure povernejo.

Iz te redne prikazni se dá z gotovostjo toliko skleniti, da odtok in pritok je s spremembami lune v nekakšni zvezi. Pa ne preiskujmo natanjše bližnjiga uzroka te še sila skrivnostne prigodbe, in ne razsodimo, če odtok in pritok iz tiščanja lune na zemljo, ali iz tiščanja naše zemlje — in vodokrogla na luno izhaja; temuč premišlujmo raji, bratje moji, namene božje pri teh znamenivih spremembah. Naše nevednosti nam ni vselej zameriti, če nemoremo postav in sprememb narave popolnoma spoznati. Neodpustljiva nemarnost in nehvaležnost pa je, če vspeh narvažniših naravnih prigodb gledé blaženosti zemlje, in hvaležnost, ki smo jo vsigamogócnemu Očetu narave dolžni, v nemar pušamo.

Perva korist, ki jo od pritoka imamo, je ta, da vodo v rekah nazaj goni, kar jih dovolj globoke dela, da so v stanu do vrat velicih mest bremena donášati, ki bi jih ne bilo brez te pomoči nikakor mogoče tje spraviti. Ladje čakajo nekoliko časa na naraščanje vode, da s to pomočjo v zavetje pridejo, na dno ne zadenejo in lahko v reke prijadrajo. Po ti važni postrežbi ali pomoči se pritok spet zmanjša, da reka v svoje brege stopi, in da ljudje, ki ob nji prebivajo, vgodnosti, ki jih od nje navadnega teka imajo, ložej vživajo.

Druga korist, ki jo to vedno gibanje vode dela, obstoji v tem, da se voda ne spridi in ne gnjuje, kar bi se zgodilo, ako bi vedno mirna bila. Res, da tudi

pripeljana bila, delile le manj slabi med slabo, in na marsikterih štacijonih še takošne ni bilo, tako, da se včasih vse še razdeliti niso mogle. Take skušnje so očitno pokazale, da je ves dnar za nje zaveržen bil, zlasti pa tudi zato, ker, ko je lastnik živine premijo že v žepu imel, je stal že mesar zadej, ki jo je kupil, če je bila lepši od druge — in tako je šel namen premij — lepo in dobro živino za plemo izrediti — rakom žvižgat. Vred.